

verlof thuishkwam. Dan zat er voor onze ouders niets anders op dan het bed te delen met het jongste wicht. Verbaast het u dat na vaders demobilisatie - eind 1918 - met bekwame spoed gezocht werd naar een betere behuizing? Die werd gevonden aan de Reserveboezem, waar toentertijd een omvangrijk uitbreidingsplan in uitvoering werd genomen. Daar groeiden geen villaparken, maar er werden wel woningen gebouwd volgens nieuwere begrippen inzake ruimtelijke indeling en de toelating van licht en lucht.

Want daarmee was het in onze woning aan het Zwaanshals maar slecht gesteld. Sta mij toe daar nog wat langer bij stil te staan. Onze woning was door een tussenmuur gescheiden van het voorste gedeelte van de etage. Daar was een woning gesitueerd die zo ongeveer het spiegelbeeld was van de onze. Het toilet was op de gang, buiten de eigenlijke woning. Het stond ook ten dienste van de bewoners aan de voorkant, hetgeen heel begrijpelijk voor alle gebruikers een voortdurende bron van wrevel betekende. Toilet is overigens, om de waarheid te zeggen, een duur woord voor de accommodatie. Het was een doodgewone plee, waterspoeling was er nog niet.

De woonruimten werden 's avonds verlicht met behulp van gas. Elektrisch licht was er nog niet doorgedrongen. Voor het gaslicht had je de zogenaamde gaskousjes nodig die na ontsteking begonnen te gloeien. Zo'n gaskousje, vervaardigd uit een of andere heel tere, gazen stof, vergde een zeer voorzichtige behandeling. Tegen ruwe bejegening waren zij niet bestand. De brandduur was ook maar beperkt. Ik herinner mij dat wij alle paar maanden tot vernieuwing over moesten gaan.

De spelonk van het kale trappenhuis werd in de donkere uren verlicht door middel van een - aan de muur hangend - petroleum-lampje. Ook nogal gebrekkig dus en in de ogen van de hedendaagse mens onvoorstelbaar antiek.

Aan de achterkant van het huis liep langs de gehele breedte van onze woning een veranda, waaraan we 's zomers kleur probeerden te geven door het planten van geraniums en Oost-Indische kers in potten en bloembakken. Wij kinderen pootten er ook wel eens een enkele erwt of een bruine boon, nadat wij die eerst wortel hadden laten schieten in onze sponzedozen. Tot de vaste inventaris van de veranda behoorden voorts een waskuip en een konijnehok. Met behulp van de waskuip verzorgde moeder elke maandag de gezinswas. Het daarvoor benodigde hete water haalde zij emmersgewijs